

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

THE INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES USING IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS-PHILOLOGISTS

У статті розкрито сутність та специфіку використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. На основі аналізу науково-педагогічних джерел розкрито різні підходи вчених щодо класифікації інформаційно-комунікаційних технологій. Серед основних інформаційно-комунікаційних технологій виокремлено такі як: електронні довідники та енциклопедії, інфографіка, постери, електронні комп'ютерні презентації, тестові завдання, віртуальні екскурсії, 3D-тури; додатки Google Scholar, Google Doodle, Google Calendar, Google Maps та ін. Проаналізовано окремі аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчальної та позанавчальної діяльності, науково-дослідної роботи майбутніх учителів української мови і літератури. Подано особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій студентами-філологами під час проходження педагогічних практик у закладах освіти.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології в освіті, класифікації інформаційно-комунікаційних технологій, майбутні вчителі української мови і літератури, професійна підготовка, педагогічна практика.

В статті раскрыта сущность и специфика использования информационно-коммуникационных технологий в образовании. На основе анализа научно-педагогических источников раскрыты различные подходы ученых к классификации информационно-коммуникационных технологий. Среди основных информационно-коммуникационных технологий выделены следующие: электронные справочники и энциклопедии, инфографика, постеры, электронные компьютерные презентации, тестовые задания, виртуальные экскурсии, 3D-туры; приложения Google Scholar, Google Doodle, Google Calendar, Google Maps и др. Проанализированы отдельные аспекты использо-

вания информационно-коммуникационных технологий в процессе учебной и внеучебной деятельности, научно-исследовательской работы будущих учителей украинского языка и литературы. Представлены особенности использования информационно-коммуникационных технологий студентами-филологами при прохождении педагогических практик в учебных заведениях.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии в образовании, классификации информационно-коммуникационных технологий, будущие учителя украинского языка и литературы, профессиональная подготовка, педагогическая практика.

The meaning and specificity of the information and communication technologies using in education are revealed in the article. Different approaches to the classification of information and communication technologies are presented on the basis of the scientific and pedagogical sources analysis. The main information and communication technologies include: electronic guides and encyclopedias, infographics, posters, electronic computer presentations, test tasks, virtual tours, 3D-tours; applications Google Scholar, Google Doodle, Google Calendar and Google Maps etc. Some aspects of the information and communication technologies using in the process of educational and extra-curricular activities, and the research work of the Ukrainian language and literature future teachers are analyzed. The peculiarities of the information and communication technologies using by students-philologists during the pedagogical practices in educational institutions are determined.

Key words: information and communication technologies in education, classifications of information and communication technologies, Ukrainian language and literature future teachers, professional training, pedagogical practice.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085.2019.12-1.17>

Земка О.І.,

канд. пед. наук,
старший викладач кафедри педагогіки і психології початкової освіти
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В умовах інформатизації закладів загальної середньої та вищої освіти виникає нагальна потреба у використанні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітньому процесі студентів закладів вищої освіти. Майбутні педагоги, зокрема майбутні вчителі української мови і літератури, мусять самостійно знаходити, відбирати, аналізувати, синтезувати, систематизувати, зіставляти, коментувати, критично оцінювати інформацію з наукових джерел, використовувати отриману інформацію для вирішення конкретних дослідницьких і навчальних завдань та під час проведення уроків у закладах освіти. Завдяки послідовному та систематичному використанню ІКТ можна ефективно формувати відповідні уміння у студентів-філологів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Різнноманітні аспекти застосування ІКТ в освітньому процесі висвітлювали в своїх розвідках науковці Л. Дибкова, І. Ставицька, В. Биков, А. Кокарева, В. Лапінський, М. Лукашук, А. Пилипчук, О. Спірін, Д. Таушан, М. Шишкіна та ін. У сучасній педагогіці постає проблема використання мережевих технологій в освіті, яку аналізували Н. Балик, Д. Іванченко, Є. Кулик, Л. Куцак, А. Яцишин та ін. Проблему застосування ІКТ під час вивчення гуманітарних дисциплін досліджували І. Бакаленко, Т. Карамішева, Є. Полат, О. Рогульська, Н. Фоміних, А. Янковець, А. Яновський та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Систему професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури

розроблено на основі нормативних документів, у яких обґрунтовано роль ІКТ у формуванні знань, умінь і навичок студентів-філологів. Як показує аналіз освітнього процесу закладів вищої освіти, недостатньою мірою ІКТ використовуються викладачами та студентами під час викладання та опанування фахових дисциплін та проходження педагогічних практик.

Мета статті – обґрунтувати сутність ІКТ в освіті; дослідити погляди вчених-педагогів щодо класифікації зазначених технологій; проаналізувати окремі аспекти використання ІКТ у професійній підготовці майбутніх учителів української мови і літератури.

Виклад основного матеріалу. З метою аналізу ІКТ в освіті проаналізуємо сутність зазначених технологій. У сучасній педагогіці є різні синонімічні варіації дефініції «інформаційно-комунікаційні технології». Зокрема, ІКТ у підготовці майбутніх учителів філологічних спеціальностей Н. Фоміних розглядає як «сукупність засобів (апаратних і програмних), що використовуються для збирання, створення, обробки, збереження, поширення, організації, подання, підготовки, захисту інформації, обміну та управління нею, способів та інноваційних методів їх застосування для забезпечення високої ефективності й інформатизації всіх сфер людської діяльності» [2, с. 14–15]. О. Спірін визначає зазначені технології: «як технології розробки інформатичних систем та побудови комунікаційних мереж, а також технології формалізації і розв'язування задач у певних предметних галузях з використанням таких систем і мереж» [1]. Учений А. Яновський ІКТ аналізує у контексті пошуково-дослідницької діяльності майбутніх учителів гуманітарного профілю.

Науковці А. Веліховська, Д. Десятов, С. Одайник, Л. Тетерюк та ін. досліджують проблему використання мережевих технологій як вид ІКТ в освітньому процесі в закладах освіти. А. Яцишин визначено такі мережні технології в закладах загальної середньої освіти: 1) пошукові системи, електронні бібліотеки; 2) віртуальний клас, вебінари, відео-конференції; 3) соціальні сервіси; 4) професійні та соціальні електронні мережі; 5) сайт навчального закладу; 6) електронний класний журнал та електронний щоденник учня; 7) електронні навчальні та освітні ресурси [3, с. 26].

На основі аналізу науково-педагогічних джерел та власного педагогічного досвіду серед засобів ІКТ можемо виділити такі як: електронні довідники та енциклопедії, інфографіка, постери, електронні комп'ютерні презентації, тестові завдання, віртуальні екскурсії, 3D-тури; додатки Google Scholar, Google Doodle, Google Calendar, Google Maps та ін.

Детально проаналізуємо специфіку застосування ІКТ у процесі професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури.

З метою відшукування, аналізу, систематизації та виділення необхідної наукової інформації доцільно рекомендувати студентам-філологам відвідувати електронні бібліотеки української літератури, використовувати електронні довідники, енциклопедії в освітньому процесі. Наприклад, «Вікіпедія: вільна енциклопедія», «Енциклопедія українознавства», «Словник літературознавчих термінів», «Портал Шевченка», сайти українських письменників І. Франка, Л. Костенко та ін. Така робота спрямована на формування у майбутніх учителів-словесників умінь сприймати, впізнавати, аналізувати, вилучати з лексикографічних видань необхідну інформацію; зіставляти інформацію, коментувати її, критично оцінювати; визначати специфіку словників різних типів і вибирати потрібний словник залежно від завдання.

З метою систематизації та узагальнення знань студентів-філологів викладачі закладів вищої освіти можуть використовувати інфографіку під час проведення лекційних занять, практичних занять та виконання самостійної роботи. Наприклад, під час вивчення теми «Системи віршування» ми використовуємо інфографіки за якітативним та квантитативним віршуванням, у яких схематично подано: назви систем віршування; терміни зародження та використання; особливості ритмічної побудови та віршові розміри; приклади віршів.

У процесі підготовки до практичного заняття «Художні методи і стилі. Загальна характеристика літературних напрямів» майбутні учителі української мови і літератури можуть знаходити в пошукових системах Інтернет, проаналізувати та використовувати вже складену інфографіку «Стилї літератури» (блог учителя зарубіжної літератури Оксани Миколаївни Епик (<http://svitovalityeipic.blogspot.com/2018/01/blog-post.html>)).

Опановуючи курс «Історія української літератури», студентам-філологам пропонується складання власної інфографіки, постерів. Наприклад, вивчаючи тему «Літературний процес 40–60-х рр. ХІХ століття», майбутні учителі української мови і літератури складають інфографіки. З метою створення авторських інфографік студенти-філологи можуть ознайомитися з прикладами інфографік на сайті «Україна Incognito» (<http://incognita.day.kiev.ua/infographics>) (див. рис. 2).

У процесі контекстуального вивчення та аналізу художніх творів доцільно використовувати інфографіку, постери на літературну тему. Зокрема, аналізуючи соціально-психологічний роман «Повія» Панаса Мирного, майбутні вчителі української мови і літератури можуть упорядковувати інфографіку, постери «Система образів роману «Повія»», «Індивідуальний стиль Панаса Мирного», «Панас Мирний – засновник соціально-психологічного роману» та ін.

Рис. 1. Інфографіка «Стилі літератури»

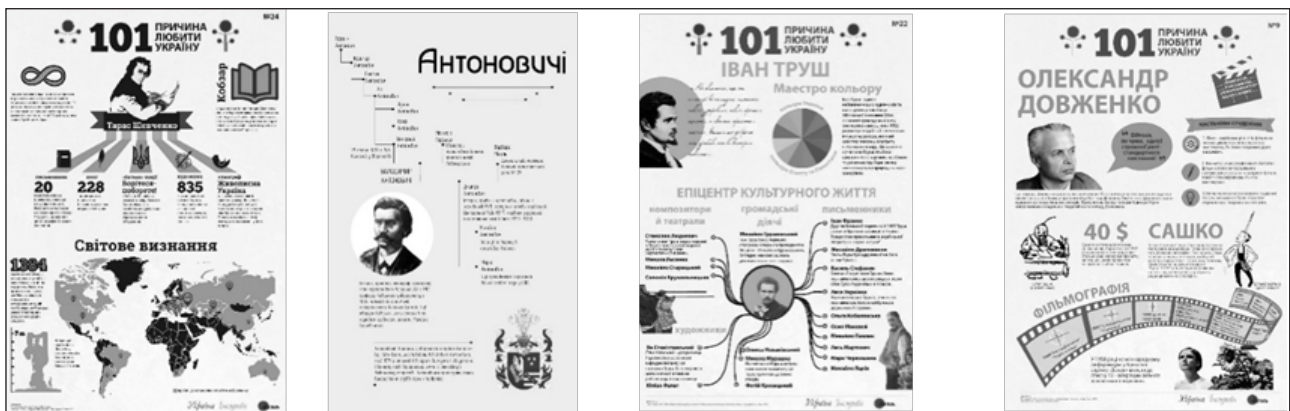

Рис. 2. Приклади інфографік з історії української літератури

Таким чином, використання інфографіки, постерів під час вивчення літературознавчих та історико-літературних курсів сприяє формуванню у студентів-філологів умінь відшукувати, аналізувати, зіставляти та інтерпретувати наукові факти, виокремлювати потрібну інформацію зі знайдених джерел, виділяти головне і другорядне з тексту, творчо мислити, доводити, обґрунтовувати власну думку тощо.

Створені та оформлені авторські електронні комп'ютерні презентації відображають рівень засвоєного навчального матеріалу, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, виокремлювати головне і другорядне, критично і творчо мислити, аналізувати та інтерпретувати наукові, художні, публіцистичні тексти, робити відповідні висновки тощо. Важливими елементами створених комп'ютерних презентацій є вмиле поєднання тексту, графіки, фото, відео та аудіо, побудови суджень та висновків. Електронні презентації відповідно до поставлених завдань студентами-філологами можуть створюватися за ознаками та

специфікою літературних напрямів, течій; творчістю окремих письменників, жанровими та композиційними особливостями художньо-літературних творів та ін. У процесі науково-дослідної роботи електронні комп'ютерні презентації, наукові доповіді є засобами апробації результатів досліджуваної проблеми.

З метою проведення поточного, тематичного, підсумкового контролю можна використовувати тестові завдання різних типів. З цією метою розроблено тестові програми Test-W2, Майстер-Тест, Tester, MyTest X, Google Форми, Proprofs, Quizlet, Classmarker та ін. Запропоновані тестові програми дають змогу розробляти, редагувати та обліковувати виконання тестових завдань з вибором однієї правильної відповіді, кількох правильних відповідей, завдання на встановлення відповідності, формулювання власної відповіді.

Проаналізуємо роботу тестової програма Test-W2 (див. рис. 3) містить три компоненти: редактор тестів, конвертор та Test-W2. У редакторі тестів викладач створює тестові завдання з варіантами

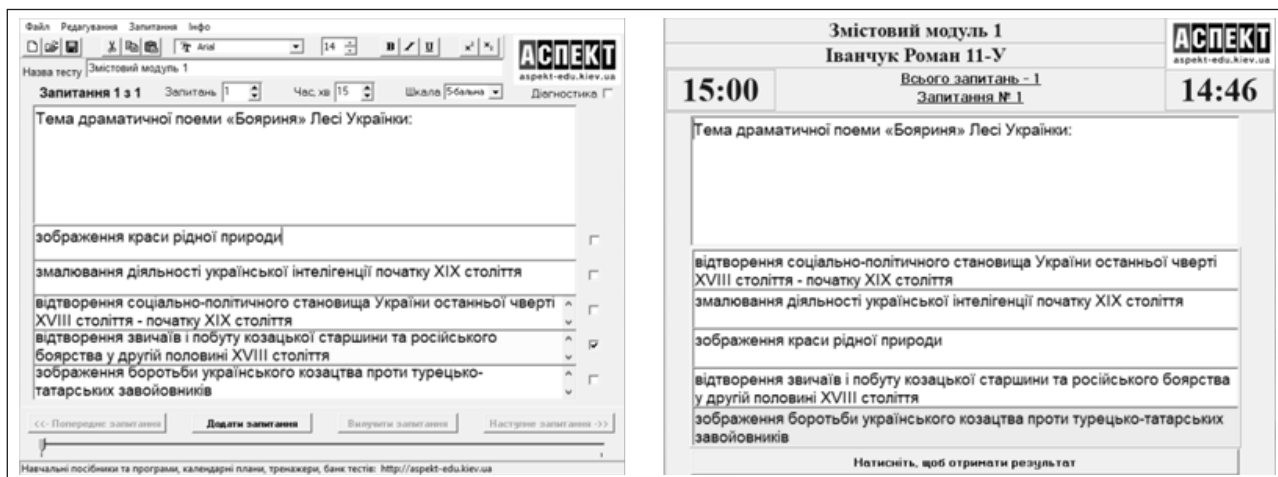

Рис. 3. Тестова програма Test-W2

відповідей. Метою конвертора тестової програми є зміна формату пакетів тестів з Test-W (*.tst) новим форматом Test-W2 (*.ats).

Аналізуючи історичну літературну творчість М. Старицького (курс «Історія української літератури»), майбутнім учителям-словесникам пропонуємо пройти маршрути віртуальних 3D-турів, 3D-екскурсій, віртуальних подорожей «Резиденція Богдана Хмельницького», «Запорізька Січ» на сайті «Музеї України просто неба» (<http://museums.authenticukraine.com.ua/ua>). На сайті «Україна Incognita» (<http://incognita.day.kiev.ua/museums.html>) надана можливість відвідати віртуальні екскурсії Історико-меморіальним музеєм М. Грушевського, Музеєм Уласа Самчука, Музеєм Гетьманства, Музеєм історії Острозької академії, музеєм-садибою Івана Котляревського у Полтаві, літературно-меморіальним музеєм Григорія Сковороди, Національним військово-історичним музеєм України, Дніпропетровським національним історичним музеєм ім. Д.І. Яворницького та ін., які можна запропонувати майбутнім учителям української мови і літератури у процесі вивчення історико-літературних курсів.

У процесі опанування літературознавчих та історико-літературних курсів пропонуємо студентам-філологам використовувати додатки Google Scholar, Google Doodle, Google Calendar, Google Maps та ін.

Майбутні учителі української мови і літератури у процесі підготовки до практичних занять, самостійної роботи, виконання проєктів, написання наукових робіт у додатку Google Scholar (<https://scholar.google.com.ua>) швидко можуть відшукати повнотекстові наукові джерела, зокрема монографії, навчальні посібники, статті у фахових та періодичних журналах, збірниках наукових праць та ін. з певної проблеми дослідження.

З метою узагальнення та систематизації знань, умінь та навичок студентів-філологів можна

використовувати додатки Google Doodle, Google Calendar, Google Maps. Майбутні учителі-словесники, створюючи власні дудли для додатку Google Doodle, переосмислюють роль митця в розвитку літературного процесу, виокремлюють особливості індивідуального стилю та новаторство письменника. Спочатку пропонується студентам-філологам проаналізувати вже розроблені дудли, присвячені ювілеям українських письменників та вагомим історичним подіям, що вплинули на розвиток літератури. Згодом майбутні вчителі української мови і літератури створюють та розробляють власні дудли. При цьому у студентів-філологів розвивається творче та критичне мислення, уява, уміння узагальнювати та систематизувати навчальний матеріал тощо.

Використання додатку Google Calendar передбачає не лише упорядкування календаря знаменних і пам'ятних дат, але й надає можливість майбутнім учителям української мови і літератури скласти план, етапи та терміни виконання навчальних завдань, проєктів, досліджень у процесі навчальної діяльності, науково-дослідної роботи.

Додаток Google Maps надає можливість студентам-філологам під час вивчення біографій письменників, великих та середніх епічних жанрів (зокрема, історичних повістей та романів, ліро-епічних поем) використання карт з метою систематизації навчального матеріалу.

Для мобільності, оперативності виконання навчальних завдань, науково-дослідної роботи, обміну інформацією можуть слугувати соціальні Інтернет-мережі, Google Диск, OneDrive тощо.

Під час проходження педагогічних практик майбутні учителі української мови і літератури можуть використовувати ІКТ відповідно до вікових особливостей учнів, не переважуючи школярів навчальним матеріалом, кількістю та складністю виконаних завдань.

Висновки. Таким чином, на основі аналізу науково-педагогічних джерел, власного педагогічного досвіду можемо констатувати ефективність використання ІКТ у процесі навчальної та поза-навчальної діяльності, науково-дослідної роботи майбутніх учителів української мови і літератури та під час проходження педагогічних практик.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Спірін О.М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи

професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. № 5(13). URL: <http://www.ime.edu.ua.net/em.html>.

2. Фоміних Н.Ю. Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Ялта, 2010. 20 с.

3. Яцишин А.В. Мережні технології відкритої освіти як важливий складник інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. №1 (44). С. 22–27.